

Támlap rovásírásos emlékekhez

A mai rovásíráskutató nemzedék egyik-másika régi adósság törlesztésére vállalkozott: hozzákezdtek a rovás emlékek tárának összeállításához. Libisch Győző első eredményeit CD-n máris hozzáférhetővé tette, Erdélyi István pedig „illusztrált tudományos leíró katalóguson” dolgozik, amely a Kr. u. 5–16. század emléanyagát „taglalná”. Ehhez a munkához kérte a segítségemet. 2007 kora tavaszán megküldte a „sémalapokat”, amelyek alapján negyvenhat erdélyi emléket dolgoztam fel. Talán évek munkája szükségeltetik a befejezéshez. Magam összeállítottam az erdélyi feliratos (epigráfiai) rovásfeliratok emléktárát. Kérdőívemnek címe: *Támlap rovásírásos emlékekhez*. A „támlap” szót a zene-tudományból kölcsönöztem. Kidolgozásában Erdélyi elképzeléseit vettem alapul, de itt-ott módosítottam, összevontam, egyszerűsítettem.

Alább három erdélyi, Árpád-kori rovás emlék támlapját közlöm, a figyelemfölkeltés szándékával. Az olvasatokban a kisbetűk az ugratott, elhagyott grafémákat jelölik.

1 - I	z - 𐌵	ny - 𐌆	a - 𐌵
2 - II	zs - 𐌶	o - 𐌵	á - 𐌶𐌶
3 - III	← a számok és a kettős betűk 𐌶	ő - 𐌵𐌵	b - 𐌶
4 - IIII	ck - 𐌶	ö - 𐌶	c - 𐌶
5 - V	mb - 𐌶	ő - 𐌶	cs - 𐌵
6 - IV	nb - 𐌶	p - 𐌶	d - 𐌶
7 - IIIV	nd - 𐌶	q - 𐌶	e - 𐌶
8 - IIIIV	nt - 𐌶	r - 𐌶	é - 𐌶𐌶
9 - IIIIV	st, szt - 𐌶	s - 𐌶	f - 𐌶
10 - X	tpr - 𐌶	sz - 𐌶	g - 𐌶
20 - XX	us - 𐌶	t - 𐌶	gv - 𐌶
30 - XXX	szóköz +	ty - 𐌶	h - 𐌶
40 - XXXX	pont, vessző † †	u - 𐌶	i - 𐌶
50 - V		ú - 𐌶	í - 𐌶
60 - XV		ü - 𐌶	j - 𐌶
70 - XXV		ű - 𐌶	k - 𐌶
80 - XXXV		v - 𐌶	l - 𐌶
90 - XXXXV		w - 𐌶	ly - 𐌶
100 - X		x - 𐌶	m - 𐌶
1000 - X		y - 𐌶	n - 𐌶

1. az emlék megnevezése: A torjai edénytöredék rovásjegyei.

• lelőhely: Turia – Torja (Románia), Kovászna megye.

• mai őrzési helye (talán): Székely Nemzeti Múzeum, Sepsiszentgyörgy.

• feliratos vagy kézíratos: feliratos (epigráfiai).

• anyaga: kerámia (edénytöredék), korongon készült, barna színű, a betűk egyik része égetés előtt, másik része égetés után készült.

• méretei: „a jelek nagysága 2 és 3 cm” (Székely, 1996).

• állapota: eléggé megviselt, a jelek tanulmányozhatók.

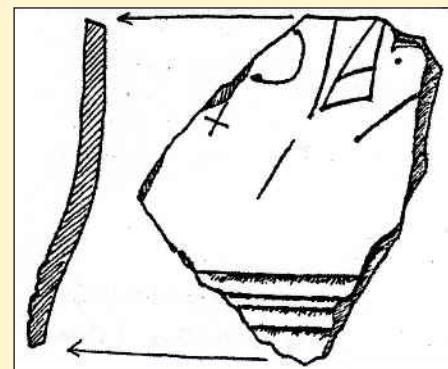
• keltezése: XI. század.

• első kiadása: Székely, 1996. (A helyszínen Coroi Artúr tanár gyűjtötte.)

• rajz, fénykép: Székely rajza, Ráduly rajza.

• olvasata(i) és azok irodalma: (Székely a fordított helyzetben közölt rajzon a következő betűket azonosította) Székely, 1996: N, SZ és kazár szóelválasztó jel, esetleg Cs.; Ráduly, 1999: KÁSZON (O és N ligálva), vagy: KÁSZO(N), az N letöredezett.

Székely Zoltán rajza

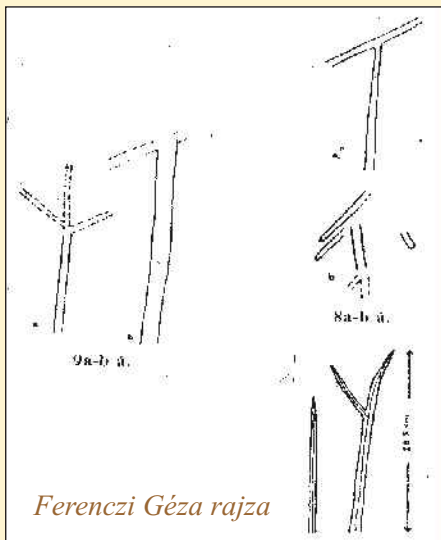

Ráduly János rajza

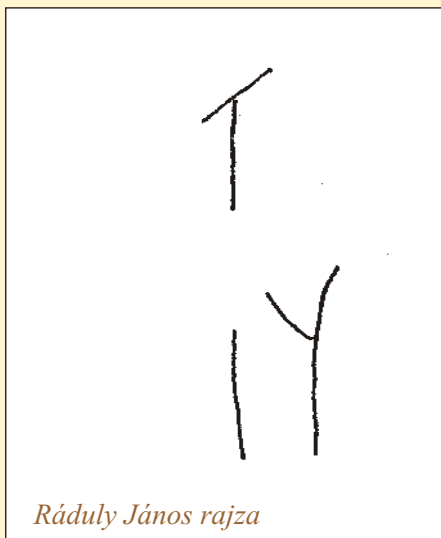

2. az emlék megnevezése: A Firtos-várbeli (Korond) rovásjelek.

- lelőhely: Corund – Korond (Románia). Hargita megye.
- mai őrzési helye : két kötomb: Székelyudvarhelyi Múzeum udvara; a többi a tetőn maradt.
- feliratos vagy kéziratos: feliratos (epigráfiai).
- anyaga: „írott kövek”.
- méretei: az egyik betű (T) 28,5 cm (Ferenczi).
- állapota: nagyon megviseltek.
- keletkezése: XII. század vége – XIII. század eleje.
- első kiadása: Ferenczi, 1990.
- rajz, fénykép: Ferenczi rajza, Ráduly pontosított rajza (funkció nélküli karcolások elhagyva).
- olvasata(i) és azok irodalma: Ferenczi, 1990: TáSZ.; Ráduly, 2003: TuSZ (személynév), vagy: T SZ (kétbetűs monogram).

Ferenczi Géza rajza

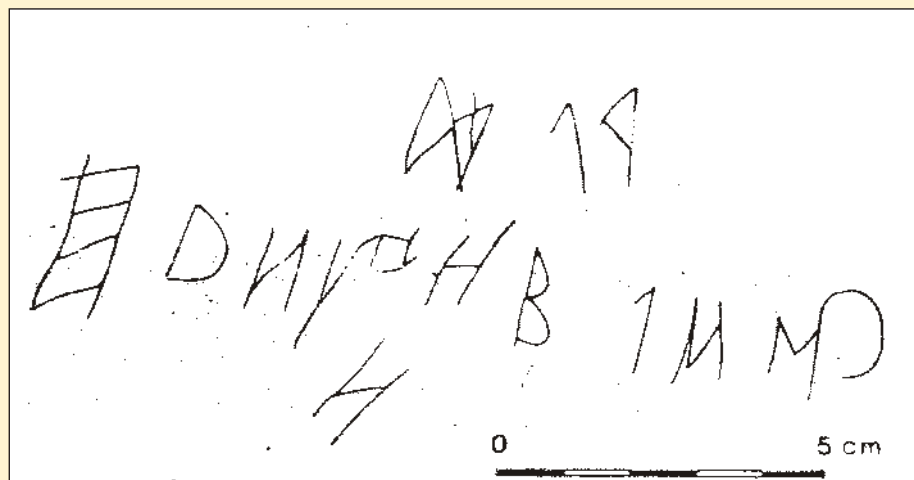

Ráduly János rajza

3. az emlék megnevezése: Az alsó-szentmihályi (aranyosszentmihályi) rovásírásos kő.

- lelőhely: Mihai Viteazu – Alsó-szentmihályfalva vagy Aranyosszentmihály (Románia). Kolozs megye.
- mai őrzési helye : alsó-szentmihályi református templom; a kő a szentélyrész külső falába épült be másodlagosan.
- feliratos vagy kéziratos: feliratos (epigráfiai).
- anyaga: faragott kő.
- méretei: „szabálytalan formájú, 48x30 cm-es kődarab” (Benkő, 1972).
- állapota: nagyon kopott.
- keletkezése: XIII. század vége – XIV. század eleje.
- első kiadása: Benkő, 1972.
- rajz, fénykép: Benkő Elek utolsó, pontosított rajza.
- olvasata(i) és azok irodalma: (az első, pontatlan rajz alapján, amelyet Benkő – utóbb – „elsietett rajznak” minősített) Benkő, 1972: RaK ToRoNY.; V ás á ry, 1974: NYISTVeRÚ MáRK ToRNYa eZ.; Vékony, 1987 (türk, kazár feloldást adott, magyarul): „Dicső legyen háza! Jüedi Kür araj.”; (Benkő pontosított rajza alapján) Ráduly, 1995: OVÁRI MáRK ToRoNY eZ.

Benkő Elek rajza

Irodalom

BENKŐ Elek

1972 *Rovásírás az Aranyos mentén*. Utunk, XXVII (1972. július 28.) 10. sz.

FERENCZI Géza

1990 *A Firtos-várbeli rovásjegyekről*. Hazanézó, I (1990) 2. sz. 18.

RÁDULY János

1995 *Az alsó-szentmihályi rovásémlék új olvasata*. Romániai Magyar Szó. Szabad Szombat melléklet (1995. december 16-17.) 49. sz. D old.; Lásd még: Ráduly János: *Titkok a rovásírásban. Adalékok rovásírásunk ismeretéhez*. Erdélyi Gondolat Könyvkiadó, 2004. 11–14.

1999 *Erdély legkorábbi székely (magyar) rovásémléke*. Hazanézó, X. (1999) 1. sz. 14-15.; Lásd még *Titkok a rovásírásban... 8–10*.

2003 *A Firtos-várbeli rovásjelekről*. Romániai Magyar Szó. Színkép melléklet (2003. júl. 12-13.) 28. sz. G old.

SZÉKELY Zoltán

1996 *Árpád-kori rovásjelek a Székelyföldről* (kivonat). Acta, II. kötet. 171–174.

VÁSÁRY István

1974 *A magyar rovásírás. A kutatás története és helyzete. Tanulmányok az orientalisztika köréből*. 159–171.

VÉKONY Gábor

1987 *Késő népvándorláskori rovásfeliratok a Kárpát-medencében*. (Életünk Könyvek). Szombathely. 108–117.

Ráduly János